

С Т А Н О В И Щ Е

От: проф. дсн Божидар Ивков – Институт по философия и социология при БАН, секция „Публични политики и социални промени“.

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор по философия“ от професионално направление 2.3. Философия

На: Джон Боул – Нова Зеландия.

Тема на дисертационния труд: „In Search of the Meaning of Life: Between Free Will and Nihilism“ („В търсене на смисъла на живота: между свободна воля и ниҳилизма“)

Дисертационният труд на Д. Боул *„В търсене на смисъла на живота: между свободна воля и ниҳилизм“* е посветен на един извечен общочовешки и философски въпрос – въпросът за смисъла на живота, свободната воля и ниҳилизма.

Общият обем на дисертацията е 188 страници, от които 182 страници са основния текст. Трудът е структуриран в 21 глави, които са изградени така, че между тях личи логическа последователност и обвързаност; увод и заключение.

В дисертацията си Д. Боул се опитва да анализира и да изясни въпроса за смисъла на живота не само на „терена“ на философията, но и в контекста на постиженията на съвременната наука и най-новите технологии, които все по-пряко влияят и определят начина и качеството на живот на съвременния човек. Авторът анализира такива значими въпроси като свободна воля, съзнание, както и въпросите, свързани с изкуствения интелект.

Преди да започне анализът на смисъла на живота Боул, според мен, правилно се ориентира към изясняване на две понятия и по-точно се опитва да отговори на два фундаментални и съпътстващи основния проблем въпроси. Става дума за това да се изяснят такива понятия като „живот“ и „човек“ и да се отговори на въпросите: (1) какво е живот, какво е живо, и (2) какво е човекът?

Учените и до днес спорят и нямат единно мнение за отговора на първия въпрос. Например в книгата си *„Животът, какъвто не го познаваме“* – самото заглавие е своеобразна провокация към дефинирането на понятието „живот“ – П. Уорд доказва, че вирусите, смятани за неживи, всъщност са живи. От тази гл. т. Д. Боул съвсем правилно, според мен, само представя девет характеристики, които в своята системна цялост, отличават

живите същества от неживата / неорганичната материя. При отговора на втория въпрос Боул представя основни схващания в тази посока: монизъм, дуализъм и идеализъм. На основата на анализа си докторантът стига до извода, че за предпочитане е монизма. Той разглежда и различни подходи към определяне смисъла на човешкия живот.

Доколкото колегите рецензенти много подробно и внимателно са анализирали дисертационния труд и за да не повтарям вече казано от тях, ще акцентирам само на следните факти.

1. В дисертацията не се откриват авторови тези и последователно теоретизиране, но Д. Боул е използвал съвсем адекватно много голямо количество и релевантна на темата си специализирана литература. Обвързването на различни подходи и постановки е направено много добре, а всички те са пряко свързани със смисъла на живота. Това означава, че докторантът е много добре запознат в дълбочина и широчина с обекта и предмета на изследване. А това са две от основните цели на подобен род работи – добро познаване на постиженията в дадена научна област или проблематика и умело боравене с литературата, които са постигнати на много високо ниво и според мен само това е напълно достатъчно, за да се присъди образователната и научна степен „доктор“ по философия.

2. Много рядко се обвързва проблемът със смисъла на живот и изкуствения интелект. И макар да не предлага никаква своя визия в тази посока, Д. Боул разкрива и поставя на дневен ред множество проблеми и аспекти на споменатото взаимодействие. Опитът на хората да добавят ново измерение на въпроса за смисъла на човешкия живот чрез развитието на генното инженерство (вече се наблюдава негативен социален процес, наречен генетизация) и противоречивите опити за създаване на изкуствен живот и интелект, поражда не само решения, но и множество проблеми, които пряко застрашават живота такъв, какъвто го познаваме. И ако се окаже вярна хипотезата на Д. Боул (а всичко говори, че вървим точно в тази посока), че „човечеството се готви да замести естествената еволюция и да започне епоха на самоконструиране (напр. киборгизация – б.м.-Б.И.), която значително ще повлияе върху смисъла на човешкия живот и в колективните, и в индивидуалните му аспекти“, то ние сме изправени пред много тежки и трудни проблеми.

Нямам никакви сериозни критични бележки. Бих препоръчал на докторанта в бъдещата си работа да отдели повече внимание на проблема за изкуствения интелект и заместването на естествената еволюция със самоконструиране на човека.

Авторефератът отговаря напълно и адекватно на съдържанието на дисертацията.

Не познавам докторанта и нямам съвместни публикации с него.

***

На базата на всичко казано до тук **убедено и без никакви колебания и резерви препоръчвам** на уважаемите членове на Научното жури по настоящата защита **единодушно да присъди на г-н Джон Боул научната и образователна степен „доктор“** по научна специалност „Философия“.

проф. дсн. Божидар Ивков: